

COMMISSION SPECIALE
CHARGÉE D'EXAMINER LES
CIRCONSTANCES QUI ONT
CONTRAIT AU
DEMANTELEMENT DE LA DEXIA
SA

du

MERCREDI 14 DECEMBRE 2011

Après-midi

BIJZONDERE COMMISSIE DIE
ERMEE WORDT BELAST DE
OMSTANDIGHEDEN TE
ONDERZOEKEN DIE HEBBEN
GELEID TOT DE ONTMANTELING
VAN DE NV DEXIA

van

WOENSDAG 14 DECEMBER 2011

Namiddag

La séance est ouverte à 15.06 heures et présidée par Mme Marie-Christine Marghem. De vergadering wordt geopend om 15.06 uur en voorgezeten door mevrouw Marie-Christine Marghem.

Audition de Mme Wivina Demeester, présidente du comité d'audit de Dexia Banque Belgique
Hoorzitting met mevrouw Wivina Demeester, voorzitter van het auditcomité van Dexia Bank België

La **présidente**: Chers collègues, je propose que nous poursuivions nos travaux. Nous accueillons Mme Demeester. Elle a reçu, comme tout autre, une liste de questions. Nous fonctionnons de la manière suivante, madame. Nous demandons à l'intervenant de faire un bref exposé de sa situation dans le groupe, de son historique et de répondre – en général les autres intervenants le font thème par thème – plus ou moins thème par thème aux questions que vous avez reçues. Mais vous êtes libre évidemment. Ensuite, les commissaires posent l'une ou l'autre question additionnelle à la fin de votre exposé. Je vous cède immédiatement la parole.

Wivina Demeester: Mevrouw de voorzitter, geachte leden van deze commissie, uw commissie heeft mij uitgenodigd in verband met de feiten die aanleiding hebben gegeven tot de ontmanteling van de groep Dexia.

Ik wil mij vooreerst verontschuldigen omdat ik niet eerder ben kunnen ingaan op die vraag. Ik ben blij dat ik mijn visie op de feiten, voor zover ik daarbij betrokken ben, kan weergeven.

U moet echter weten dat mijn rol bij Dexia Bank niet mag overschat worden in het totale gebeuren.

Ik heb al uw vragen gekregen en ik zal trachten om deze vragen in te bouwen in mijn uiteenzetting. Sommige van die vragen hebben ook betrekking op Dexia NV. Vermits ik geen mandaat had binnen Dexia NV is het voor mij niet altijd mogelijk om een standpunt hieromtrent in te nemen.

Ik verwijs ook, en dat is niet onbelangrijk, naar de uiteenzetting van de heer Clijsters, waarvan ik het verslag heb gelezen. Hij heeft u aangekondigd dat u in het licht van de transparantie van de commissie, zo u dat wenst, op de zetel van Dexia inzage kunt krijgen in de notulen van de raad van bestuur en ook in die van het auditcomité. U zult dan de stellingen die ik aan de hand van mijn betoog naar voren breng wellicht ook kunnen controleren aan de hand van de verslagen van de raad van bestuur en van de auditcomités; alles kan worden onderzocht en nagetrokken.

Om zo adequaat mogelijk in te gaan op uw vragen ga ik even kort mijn loopbaan bij DBB toelichten. Ik zal ook de functie en de werking behandelen van de verschillende organen waarvan ik deel uitmaak. Daarna ga ik even in op de ontwikkeling bij de bank tijdens de periode 2000-2008, tijdens de crisis van 2008, tijdens de periode van 2008 tot 2011 en tijdens de crisis van 2011. Ten slotte zal ik ook aanduiden hoe ikzelf en mijn collega's getracht hebben onze mandaten bij de bank en het auditcomité in te vullen. Mochten er dan nog heel specifieke vragen zijn, dan beantwoord ik deze graag in de mate dat ik daartoe in staat ben of over de nodige informatie beschik.

Ik begon met mijn loopbaan bij Dexia Bank België. Ik werd voor het eerste als bestuurder benoemd bij Dexia Bank in het jaar 2000, samen met

Herman Van Rompuy. Toen mij werd gevraagd als bestuurder op te treden heb ik dit aanvaard vanwege mijn ervaring in de financiële sector, en dat was toen als minister van Financiën en Begroting in de Vlaamse regering, en ook voordien in de federale regering, alsook door mijn constante interesse voor de sociale sector en de financiering van de publieke overheden en de belangrijke rol die Dexia Bank daarin altijd heeft gespeeld.

Ik ben sindsdien ononderbroken lid van de raad van bestuur geweest. Naast mijn functie als bestuurder werd ik bovendien op 30 januari 2009 lid van het auditcomité als opvolger van Herman Van Rompuy. Ik heb het voorzitterschap van het auditcomité overgenomen van de heer Flichy op 2 augustus 2010. Zowel mijn mandaat als bestuurder, enerzijds, als mijn mandaat in het auditcomité, anderzijds, heb ik in volle onafhankelijkheid uitgeoefend. Ik had geen enkele band met de aandeelhouders van de bank. Zowel in het auditcomité zelf, als door de raad van bestuur werd ik dan ook expliciet erkend als onafhankelijk bestuurder, overeenkomstig artikel 526ter van het Wetboek van vennootschappen. Bij Dexia Bank was ik overigens de enige met een dergelijk onafhankelijk statuut.

Ik zal nu ingaan op de werking en de functie van de verschillende organen. Toen ik in 2000 als bestuurder benoemd werd, was de groep Dexia samengesteld uit Dexia Bank, Dexia Crédit Local — DCL — en Dexia Banque Internationale de Luxembourg, de BIL. Deze samenstelling van de groep was op dat ogenblik reeds een feit. Met andere woorden, het groepsgegeven was een realiteit voor Dexia Bank België. Het is binnen deze groepscontext dat ik u kort de taakverdeling van de verschillende organen schets.

De raad van bestuur van Dexia Bank vulde de algemene politiek in zoals deze werd vastgesteld op groepsniveau. Dit hield in dat hij strategische opties voor de bank bepaalde, binnen de strategische krijtlijnen die op groepsniveau waren uitgetekend. Ook de financiële plannen, de budgetten en de belangrijke structuurhervormingen werden altijd tegen die achtergrond goedgekeurd. Zo waakte men over de eenheid van handelen van de groep en werd er naar gestreefd synergieën en waarden te creëren voor de aandeelhouders.

De leiding van de bank was opgedragen aan het directiecomité. Met het oog op de opvolging van de situatie van de bank bracht het directiecomité

op trimestriële basis ter gelegenheid van de kwartaalresultaten verslag uit aan de raad van bestuur over de evolutie van de activiteiten en de financiële resultaten van de bank en haar dochterondernemingen.

Het auditcomité is opgericht op 18 december 2002. Het bestaat uit drie bestuurders die geen deel mogen uitmaken van het directiecomité van de bank. Concreet verleende het auditcomité de raad van bestuur bijstand in de uitoefening van zijn toezichtopdracht en controle in de ruime zin. Zo hield het auditcomité voorafgaandelijk toezicht op de integriteit van de financiële informatie en rapporteerde het aan de raad van bestuur over de geconsolideerde financiële resultaten van Dexia Bank. Het auditcomité beoordeelde ook op systematische wijze de dossiers met een belangrijk financieel, juridisch en/of reputatierisico voor de bank. Tevens onderzocht het auditcomité de systemen voor interne controle en risicobeheer opgezet door het uitvoerend management, om zich ervan te vergewissen dat de noodzakelijke maatregelen tot identificatie en beheersing van de risico's genomen zijn. Dat auditcomité gaf ook zijn opinie ter zake aan de raad van bestuur in een mondeling verslag.

Het auditcomité verrichtte zijn werkzaamheden in nauw en constructief overleg met het directiecomité van de bank. De taak van de voorzitter van het auditcomité is, enerzijds, de raad van bestuur systematisch te informeren over de beraadslagingen van het auditcomité, en, anderzijds, de adviezen van het auditcomité aan de raad van bestuur voor te leggen. De voorzitter zit niet alleen het auditcomité voor, maar hij of zij geeft tevens toelichting bij de geformuleerde adviezen van de raad van bestuur, waarna de raad van bestuur zijn beslissing nam of neemt.

Toen ik ben aangetreden in dat auditcomité, heb ik als voorzitter heel veel belang gehecht aan een uitgebreid verslag. Als u dat zou nakijken in de verschillende verslagen van de auditcomités en ook van de raad van bestuur, dan zult u vaststellen dat dit, sinds het moment dat ik voorzitter werd, bijzonder is uitgebreid, en dat ik ook schriftelijke verslagen heb laten overmaken aan de raad van bestuur, die ik dan bij gelegenheid kon becommentariëren in de raad van bestuur.

Het auditcomité kwam geregeld samen. Als ik u gewoon de laatste periode mag geven waarvan ik zelf deel uitmaakte: in 2009 waren dat vijf vergaderingen, maar in 2010 waren dat er al negen en tot nu zijn er in 2011 ook al negen

geweest. Ik heb inderdaad het tempo van die vergaderingen opgedreven omdat de situatie vaak bijzonder complex was.

In de uitoefening van mijn mandaten heb ik steeds een groot belang gehecht aan het onderhouden van uitstekende contacten met de toezichthouder. U hebt daarover ook vragen gesteld. Ik had als bestuurder reeds banden gelegd met de toezichthouder op het ogenblik dat ik het voorzitterschap, in opvolging van de heer Flerchi, heb overgenomen. Op dat moment heb ik een uitvoerig overleg gehad met de CBFA, vanuit de wetenschap dat de band met de toezichthouder cruciaal is voor de goede uitoefening van dit mandaat. Ik ben in constant overleg gebleven met de CBFA, daarna met de tussentijdse organisatie tussen de CBFA en de Nationale Bank, het orgaan met de zeer moeilijke afkorting, en ten slotte met de leden van de Nationale Bank verantwoordelijk voor het toezicht.

Als we nu kijken naar de periode van 2000 tot 2008, en mijn ervaring als bestuurder op dat ogenblik, dan kan ik uiteraard zeggen dat ik een bevoorrechte getuige ben geweest van evoluties binnen de bank, en meer in het algemeen van evoluties in de groep. Zoals u weet – zij die Dexia ook vanuit hun mandaat in de gemeenten hebben opgevolgd –, heeft Dexia steeds, en terecht volgens mij, een eersterangsrol gespeeld op het vlak van de *public and project finance*, en financiële dienstverlening ten aanzien van de lokale besturen en andere publieke overheden. De ambitie van de groep op dat ogenblik was gedurende heel lange tijd om via internationale expansie wereldleider te worden op het vlak van *public finance* en daarin te behoren tot de grootste op Europees vlak, ook op het retail vlak.

In het kader van de expansiepolitiek van de groep zijn de internationale acquisities, zoals Kempen, Labouchere, FSA en de DenizBank te situeren. FSA had op dat ogenblik een AAA-rating; daaraan wil ik toch wel herinneren. FSA was ten tijde van de overname essentieel een herverzekeraar ten opzichte van de gemeenten en paste bijgevolg volledig in de strategie om wereldwijd marktleider te worden inzake de *public and project finance*.

Die acquisities – ik zal er later nog even op terugkomen – bleken naderhand een zeer zware hypotheek te leggen op Dexia Bank en haar commerciële franchise.

In België stond Dexia Bank intussen in voor de vervulling van de groepsstrategie. De strategie was namelijk bepaald in de groep, en de bank

moest die strategie invullen. De fusie, intussen geschied, tussen Artesia Banking Corporation – u herinnert zich Artesia Bank, BACOB en Artesia Services –, enerzijds, en Dexia Bank, anderzijds, was natuurlijk zeer belangrijk, waardoor de bank een van de grootste Belgische spelers werd op de retailmarkt. Dat paste perfect in die groepsstrategie. Ik herinner mij nog bijzonder goed hoe wij dat intens besproken hebben, op welke manier die overgang en eenmaking moest gebeuren. Iedereen was het erover eens dat het een goede zaak was.

Dexia Bank versterkte trouwens door die fusie tevens haar activiteiten op het vlak van verzekeringen, financiële markten, social profit – ook niet onbelangrijk –, de *private* en de *corporate banking*.

Dexia Bank ontplooidde haar activiteiten mits naleving van het reglementair kader inzake solvabiliteit en risicobeheersing en in alle transparantie ten opzichte van de markt en de toezichthouders.

Parallel aan die evolutie streefde men naar een zo hoog mogelijke rentabiliteit. Dat leidde tot een grote interne groei van de tradingportefeuille van de bank. Die activiteit was zeer winstgevend, gelet op de uitstekende AAA-rating van Dexia, enerzijds, en de lage interestvoeten, anderzijds.

De liquiditeiten waren in die tijd zeer goedkoop. Dat is dan ook de verklaring voor de *boom* in de tradingportefeuille en in de gestructureerde producten. Een scenario waarin geen liquiditeiten beschikbaar waren, was in die tijd eigenlijk ondenkbaar. Ook de toezichthouders hadden hoofdzakelijk aandacht voor de solvabiliteit en niet voor de liquiditeiten van de financiële instellingen. Dat vertaalde zich in de stresstest uitgevoerd door de European Banking Authority.

Iemand heeft daar een vraag over gesteld, of wij vertrouwd waren met die stresstest. Dat werd dus uitgevoerd. De klemtoon lag op dat ogenblik op solvabiliteit en Dexia NV scoorde hierop steeds goed.

Globaal gezien zette Dexia Bank jaar na jaar sterke resultaten neer en realiseerde ook een mooie winst. Het businessmodel van de groep impliceerde ook dat Dexia Bank haar liquiditeitoverschot ter beschikking stelde van andere entiteiten van de groep, hoofdzakelijk DCL. Dat was voor iedereen een bekend feit en vormde op dat ogenblik geen aanleiding tot discussie, iets wat naderhand uiteraard wel tot

uiting is gekomen.

De groepscontext heeft ook aanleiding gegeven tot verschillende wijzigingen in de organisatiestructuur van Dexia Bank, onder meer eind 2003 en vanaf begin 2006. De wijzigingen, altijd voorbereid op groepsniveau, hadden hoofdzakelijk tot doel een grotere integratie van de verschillende entiteiten te realiseren en Dexia NV een algemene sturingsfunctie toe te vertrouwen vanuit de kernmétiers. Dit leidde tot creatie op groepsniveau van directeurs-generaal per activiteit en een executief comité bestaande uit deze directeurs-generaal, de leden van het directiecomité van Dexia NV en de voorzitters van de directiecomités van Dexia Bank, van DCL en van de BIL. Met andere woorden, men had daarinderdaad een orgaan waarin ook alle andere entiteiten betrokken waren.

Het directiecomité van DBB werd aan het directiecomité van Dexia NV afgespiegeld, met een meerderheid van de leden van het directiecomité van Dexia NV. De directeurs-generaal van Dexia NV waren ter zake gerechtigd om punten op de agenda van het directiecomité van DBB in te schrijven.

Voorts werd ook op het niveau van DBB een executief comité opgericht, dat belast was met de uitvoering en de voorbereiding van de beslissingen van het directiecomité. De leden van voornoemd comité vielen onder het functionele gezag van de directeurs-generaal, waardoor de afdelingsverantwoordelijken binnen de filialen rechtstreeks aan het bevoegde directielid van Dexia NV rapporteerden.

Tot daar was er geen enkel probleem. Het was eigenlijk een heel goede, normale structuur, waarover niemand kritische beschouwingen had.

In 2007 werd het executief comité omgevormd naar het directiecomité, als een verdere stap naar een geïntegreerd beheer. Ook de stap naar een geïntegreerd beheer was eigenlijk een logische stap.

Een ander gevolg voor de toenemende integratie was dat Dexia Bank in de nieuwe structuur als thesauriecentrum voor de hele groep fungeerde. Dexia Bank had immers toegang tot de *funding* van het retail- en publieke-sectorcliënteel, wat voor andere groepsentiteiten, zoals DCL, niet het geval was. Zij had ook de knowhow om een dergelijke taak op zich te nemen. Dexia NV kon en mocht bedoelde rol niet op zich nemen. Zij had immers geen bankstatuut.

Dat was een van de heel specifieke situaties waarin de gehele groep zich bevond.

Dat Dexia Bank de financieringspoot van de hele groep was, was zeker geen geheim en was op dat ogenblik ook helemaal niet betwist. De toezichthouders alsook de analisten en het financiële publiek in brede zin waren op de hoogte. De informatie in kwestie was trouwens in de jaarrekeningen terug te vinden.

De context waarin Dexia opereerde, wijzigde fundamenteel in 2008. Tot op dat ogenblik leidde het businessmodel van de groep tot mooie resultaten, maar het faillissement van Lehman Brothers sloeg in als een bom.

Niemand had enkele maanden eerder verwacht dat het wantrouwen tussen bankinstellingen plots zo groot zou worden dat de traditionele financieringskanalen in enkele weken tijd volledig zouden opdrogen.

Plots moest men een beroep doen op de centrale banken om over liquiditeiten te kunnen beschikken, terwijl het scenario van een illiquide markt voorheen nooit denkbaar was. Liquiditeit werd plots een sleutelbegrip.

De hele bankwereld werd hierdoor geraakt. Ook Dexia werd geconfronteerd met een ernstige liquiditeitscrisis en moest uiteindelijk worden gered door, enerzijds, kapitaalverhoging en, anderzijds, staatswaarborgen.

Alhoewel het liquiditeitsprobleem oorspronkelijk een probleem was van de andere entiteiten van de groep, groeide dit uit tot een probleem van de bank.

De bank moest als financieringspoot van de groep immers vaststellen dat DCL en FSA geen toegang meer kregen tot de interbancaire markt en wegens onvoldoende onderpand geen noodfinanciering konden bekomen bij de Centrale Bank. DBB kon die toegang wel krijgen, had meer traditionele fundingbronnen – de deposito's – en kon onderpand inzetten om een noodfinanciering te bekomen.

De afweging die wij binnen de bank moesten maken, was op dat ogenblik aartsmoelijk. Zeker die vergadering is mij bijzonder sterk bijgebleven.

Moesten wij, in het belang van de groep, noodfinanciering aanvragen om de andere groepsentiteiten te helpen, of moesten wij dit

weigeren om de situatie van de bank niet te bemoeilijken? Dat was de uitdaging.

Wij hebben die gesprekken ten gronde gevoerd. In zekere zin werd de knoop voor ons doorgehakt door de vaststelling dat het publiek geen onderscheid maakte tussen Dexia NV en Dexia Bank. Het publiek begon het geld weg te halen van de bank. In die periode ging het om ongeveer 1 miljard. Als men dat begint te zien, moet men in eerste instantie handelen in functie van het belang van de mensen.

Ik hoef u dus niet te vertellen dat wij absoluut ook oordeelden dat een bankrun kon plaatsgrijpen. Trouwens, geen enkele bank overleeft een bankrun.

Als wij alle belangen in de weegschaal legden, die van de groep maar ook en vooral van onze belangrijkste schuldeisers, de deposanten, moesten wij ingrijpen. Wij besloten dan ook tot wat een noodfaciliteit werd genoemd en de ELA aan te vragen bij de Nationale Bank, teneinde tegemoet te komen aan de liquiditeitsbehoefte van DCL.

Om de belangen van de bank zo veel als mogelijk te vrijwaren, weigerden wij echter in te gaan op de vraag van de Nationale Bank om het handelsfonds in pand te geven en de Nationale Bank een mandaat te geven, om een hypotheek te nemen op onze gebouwen.

We beperkten en faseerden ook de kredieten om te vermijden dat de verplichtingen van de bank meer zouden verzwaren dan nodig.

Ik kan in mijn persoonlijke naam ook zeggen dat ik op dat moment zeer sterk bij de raad heb aangedrongen dat de groep toen al een structurele oplossing zou vinden en ook implementeren voor het financieringsprobleem van DCL.

Ik heb bij het begin van de vergadering gezegd dat ik verwijs naar de uitspraak van de heer Clijsters, waarbij alle documenten ter beschikking zijn en waarbij alles kan worden nagekeken en ingekeken bij Dexia, mocht u daaraan twijfelen. U kan dat nalezen in de verslagen.

We komen dan tot de periode van 2008 tot 2011. Tijdens de crisis had men duidelijk de kaart getrokken van de verdere overleving binnen groepsverband. Dat was ook de enige keuze die wij hadden op dat ogenblik. De splitsing van de bank was niet aan de orde. Frankrijk was duidelijk

tegen. Daar was een vraag over.

Het scenario van een afsplitsing van de bank kon duidelijk ook niet rekenen op voldoende steun van de Belgische aandeelhouders of van de Belgische Staat. Het was niet zo dat alleen Frankrijk zich verzette. De Belgische aandeelhouders spelen hier natuurlijk een belangrijke rol. De verschillende gesprekken die ik op dat ogenblik heb gevoerd, waren duidelijk voor mij. Het was ondenkbaar dat er op dat moment van de Belgische aandeelhouders of de Belgische Staat voldoende steun zou zijn om te splitsen.

Het viel echter niet te ontkennen dat er aanpassingen nodig waren op groepsniveau om een herhaling van de ontwikkelingen tijdens de herfst van 2008 te voorkomen. Ik heb dan ook in niet mis te verstane bewoordingen geëist dat er structurele maatregelen zouden worden genomen en ik heb ook gewezen op de verantwoordelijkheid van de groep om betrouwbare informatie te verschaffen.

Concreet namen de maatregelen de vorm aan van een op groepsniveau door de nieuwe directie uitgewerkt transformatieplan – u zult daarover in uw vorige gesprekken wellicht al vaker gehoord hebben – om de structuur en de balans van de groep in overeenstemming te brengen met de fundamenteel gewijzigde marktsituatie. Dat plan impliceerde een grondige heroriëntering van het businessmodel van Dexia.

De prioriteiten daarbij waren de volgende.

Ten eerste, het verbeteren van het risicoprofiel door het afstoten van bepaalde activiteiten, onder meer de verkoop van FSA, en het ontmantelen van de obligatieportefeuilles, de zogenaamde legacy.

Ten tweede, het verbeteren van de liquiditeitspositie.

Ten derde, het besparen van kosten. Toen werd ook een ernstig besparingsproject voorgesteld en uitgevoerd.

Het afstoten van de legacyportefeuille was cruciaal teneinde de balans te verbeteren en liquiditeitsrisico's te vermijden. Er kwamen geen tradingactiviteiten voor eigen rekening meer, maar wel een kostenreductie, een terugplooiing op de kernactiviteiten en een afbouw van de portefeuille. Ik heb daarover regelmatig tussentijds overleg gehad met Jean-Luc Dehaene, om de activiteiten goed op elkaar af te stemmen.

De crisis had verder uitgewezen dat een grotere centralisatie van bepaalde functies en beslissingen nodig was om bepaalde risico's te beperken. Er was met name gebleken dat er inzake liquiditeitsbeheer onvoldoende zicht was op het geheel vanuit de groep. Het transformatieplan, goedgekeurd op groepsniveau, voorzag dan ook in een verdere centralisatie van bepaalde kernfuncties. Die centralisatie nam onder meer de vorm aan van het toekennen van mandaten aan andere groepsentiteiten in het kader van het transformatieplan, met name een mandaat voor bijvoorbeeld het portfoliobeheer.

Ook het liquiditeitsbeheer, dat reeds voor de crisis in handen was van Dexia NV, met DBB als thesauriecentrum, werd verder geformaliseerd in een mandaat. Die mandaten werden voorgelegd aan en geanalyseerd door de CBFA. Als wij die mandaten dan ook binnen het auditcomité goedkeurden of analyseerden, werd dat pas gedaan na de voorlegging aan en analyse van de CBFA. Wij wisten dat dit plan niet van de ene op de andere dag alle problemen van de Dexia Groep zou oplossen. Het was echter onze stellige overtuiging dat een herstel, op basis van het recept van kostenbesparingen, het terugplooiën op de kernactiviteiten en de afbouw van de risicovolle portefeuilles, mogelijk was.

We waren trouwens niet de enigen. Ook de Europese Commissie heeft dit plan gevalideerd. Als lid van de raad van bestuur en van het auditcomité heb ik gedurende deze periode na de crisis van 2008 samen met andere bestuurders veel aandacht besteed aan de goede uitvoering van het transformatieplan door het management en aan de beperking van de risico's voor de bank. Dit nam verscheidene vormen aan. Ik zal daar straks nog even op ingaan als ik het zal hebben over de concrete invulling van de mandaten die we vervuld hebben binnen de bank.

De balans van begin 2010 bewijst dat de obligatieportefeuille van DBB bijna zo goed als volledig was afgebouwd. De liquiditeitsbehoeften van de bank waren onder controle. Dat was een echte verademing voor ons als leden van de raad van bestuur na wat we meegemaakt hadden in 2008. Het beheer van het liquiditeitsrisico bleef uiteraard een belangrijk aandachtspunt. Tijdens die periode heb ik op verschillende niveaus tussentijdse gesprekken gevoerd, onder meer met de voorzitter van het auditcomité van de groep, met leden van de raad van bestuur van de groep, met de voorzitter van de groep en met de CEO van de groep om na te gaan of en hoe snel de

fundingproblemen van DCL in de goede richting konden evolueren. Ik moet u zeggen dat de signalen die ik op dat ogenblik ontving hoopgevend waren en niets liet vermoeden dat het transformatieplan niet tot een goed einde zou kunnen worden gebracht. De intragroep leningen bleven echter een van onze grootste bezorgdheden. We hadden uiteraard liever gehad dat deze leningen onmiddellijk terugbetaald werden maar dat was geen optie. DCL was niet in staat om op korte termijn terug te betalen. We hebben in deze omstandigheden alles in het werk gesteld om het intragroep risico te minimaliseren. Dankzij de genomen maatregelen werd de netto intragroep *exposure* dan tussen oktober 2008 en augustus 2011 substantieel gereduceerd.

Leden van de commissie hebben mij ook vragen gesteld omtrent de toekenning van complexe gestructureerde producten in Frankrijk en of die ook in België werden aangeboden. Welnu, de jaren voorafgaand aan de financiële crisis van 2008 werden gekenmerkt door een constante toename van complexe producten. Het ging om een algemene marktrends. Deze toename kwam er, enerzijds, door de stijgende vraag vanuit de ondernemingswereld en, anderzijds, vanuit de openbare besturen om zich hetzij tegen een lagere kostprijs te financieren, hetzij zich te beschermen tegen risico's zoals een ongunstige evolutie van de rentevoeten.

Deze producten werden voorgesteld in het kader van een actief schuldbeheer, teneinde de lokale overheden toe te laten te anticiperen op de evolutie van hun schuldpositie, en zulks binnen een steeds moeilijker wordende context.

In België was de productie van gestructureerde kredieten beperkt vergeleken met Frankrijk. De lokale besturen werden erg goed geïnformeerd over de eventuele risico's die aan deze producten waren verbonden. Bovendien waren in België de risico's die de lokale besturen aldus met kennis van zaken namen, zeer beperkt.

Ik heb van de commissie ook vragen over de aandeelhoudersleningen gekregen. Deze operatie was ongetwijfeld uitzonderlijk, maar vond ook in een uitzonderlijke context plaats.

Ik heb begrepen dat de operatie in kwestie perfect wettelijk was. De raad van bestuur van DBB was daar niet bij de betrokken. Op het niveau van DBB werden de leningen steeds door het kredietcomité behandeld en goedgekeurd, en niet door Dexia SA, dus Dexia NV, omwille van het vermijden van belangenconflicten.

De voorwaarden van de contracten voor aandeelhoudersleningen waren *at arm's length* en werden ook effectief zo behandeld gedurende de loop van de kredieten.

Wij werden in het auditcomité geïnformeerd over de genoemde leningen na de toekenning ervan door het kredietcomité, volgens de hiervoor uiteengezette principes, naar aanleiding van een schrijven van de toezichthouder. Wij kregen dus inderdaad van de toezichthouder een schrijven om ons daarop opmerkzaam te maken en toen hebben wij daarover informatie gekregen. Wij hebben dus daarover niet kunnen oordelen.

De leningen voldeden aan de wettelijke vereisten. Zij vormden met name geen inbreuk op de vennootschapswetgeving. Er was met andere woorden geen sprake van financiering van eigen aandelen. Zij voldeden ook aan de voorwaarden inzake inpandneming van eigen effecten, vermits de leningen door DBB werden verstrekt. Zij vormden evenmin een inbreuk op het reglementaire kader inzake het eigen vermogen.

Ten slotte was er het positieve rapport van de commissaris-revisor. Er was ook geen negatieve reactie van de regulator. Wij hebben de bevestiging gekregen van — ik lees u nu de letters voor, want ik kan ze nooit onthouden — het CSRSFI, zijnde het orgaan dat tussen de CBFA gedurende drie maanden heeft gefunctioneerd als een samenwerking tussen CBFA, dat nog bestond, en de Nationale Bank van België, ter voorbereiding van 1 april 2011, toen het toezicht volledig aan de Nationale Bank van België werd overgedragen.

Dames en heren, mevrouw de voorzitter, ik kom nu bij de crisis van 2011.

Begin 2011 werd de groep totaal onverwacht geconfronteerd met de verhoogde druk op de Verenigde Staten en de problemen in de eurozone, onder andere de Griekse schuldencrisis, die tot ratingverlagingen van bepaalde, risicovolle producten leidde.

De soevereine crisis was opnieuw een gebeurtenis die door niemand voor mogelijk werd gehouden. De ratingagentschappen die geen onderscheid maken tussen de lange- en kortetermijnvooruitzichten besloten op die basis om onder meer Dexia onder toezicht te plaatsen.

De toegang tot kortetermijnfinancieringsbronnen van de andere groepsentiteiten, waaronder die

van DCL die, in tegenstelling tot DBB, geen directe toegang had tot *funding*, droogde geleidelijk op en er ontstond een liquiditeitstekort op groepsniveau. Daarenboven versterkte de dalende rente het liquiditeitsprobleem door het beleid van indekking van renterisico. Grosso modo moesten wij bij elke verdere daling bijkomende liquiditeiten blokkeren als onderpand voor onze tegenpartijen. Ik ga hier niet ingaan op de details vermits ik begrijp dat dit onderwerp reeds zeer uitgebreid aan bod is gekomen in enkele van uw hoorzittingen.

De impact van deze problemen, die hoofdzakelijk DCL troffen, op de situatie van de bank was enorm. Door de negatieve signalen ontstond er immers paniek bij het cliënteel. Aanvankelijk dachten wij nog dat de groep door een versnelde afbouw van de risicovolle portefeuilles de problemen het hoofd zou kunnen bieden, maar al snel bleek dat dit niet voldoende was. Om te vermijden dat de bank zou worden meegesleurd in de val van de groep waren ditmaal radicalere ingrepen vereist. De rest van het verhaal is u welbekend.

Ik ga tot slot nog even in op de invulling van de mandaten. Samen met de andere leden van de raad van bestuur waren mijn belangrijkste bezorgdheden te waken over de duurzaamheid van de bank en het veiligstellen van haar rechtmatige belangen, enerzijds, en over de bescherming van de deposanten en het personeel van de bank, anderzijds. Als lid van de raad van bestuur en van het auditcomité heb ik enkel sociale en internationale reflexen ervaren binnen Dexia Bank. Dit was dan ook de toetssteen voor de te nemen beslissingen, zelfs indien ingegeven door de groepsstrategie. Belangrijk was ook het feit dat Dexia Bank haar rol als bank van de lokale besturen kon blijven vervullen. De rentabiliteit van de activiteiten en de beloning van het kapitaal waren vanzelfsprekend ook belangrijke aandachtspunten. De controlewerkzaamheden en risicoanalyses werden uitgeoefend in die context. Het was voor ons immers heel duidelijk dat de bank verantwoordelijk moest blijven.

Bij een belangenconflict tussen Dexia NV en Dexia Bank velden de raad van bestuur en het auditcomité een objectief en onafhankelijk oordeel in het belang van de bank. Dat de franchise van DBB voor ons van primordiaal belang was, blijkt uit de verschillende maatregelen die wij in de raad van bestuur en het auditcomité namen.

U kunt dat ook zeer uitvoering nalezen in de rapporten.

Zo stond ik er persoonlijk op dat de groep regelmatig rapporteerde aan Dexia Bank en werden op mijn uitdrukkelijke vraag ook twee gezamenlijke vergaderingen van de auditcomités Dexia Bank en Dexia NV georganiseerd om het doorstromen van informatie te bevorderen. Ik heb ook één van de vragen gelezen waarin men mij vraagt of het geconsolideerd gebeurde. Nee, want ik heb op een bepaald ogenblik ook zelf gevraagd om de verslagen van het auditcomité van de groep te krijgen. Dit kon niet. Dit stemt overeen met de wetgeving. Ik kon niet zeggen dat ik het moest hebben. Ik zou dat ook graag gehad hebben. Trouwens, sinds de laatste twee jaar was er een lid van het auditcomité van de groep ook lid van het auditcomité van de bank. Dus was er in principe via die persoon een doorstroming.

Ik ben ook steeds de eerste geweest om de frequentie van de vergaderingen op te drijven, veranderingen aan de wijze van rapportering te vragen of de modellen in twijfel te trekken, waar nodig. Om de blootstelling aan andere groepsentiteiten te beperken, werd een zogenaamd *netting agreement* of de DGMNA Dexia Group Master Netting Agreement ondertekend, dat ervoor zorgde dat men bij wanprestaties van de groepsentiteiten onze schuldvordering automatisch mocht compenseren met activa van deze entiteiten in ons bezit. Dit heeft toegelaten de netto *exposure* te reduceren.

Wij waakten er ook over dat de intragroeptransacties aan marktvoorwaarden gebeurden en vroegen dekking, bijvoorbeeld zekerheden. Wij aarzelden ook niet om transacties tegen te houden in de mate dat wij over onvoldoende informatie beschikten of voorwaarden te bepalen om de risico's te beperken. Bij nalezing van de lectuur, zult u ook lezen dat wij ons toen verzet hebben tegen wat wij toen noemden de jedra's in Japan, omdat het een veel te lang lopend krediet was. Ze zijn uiteindelijk ook niet doorgegaan.

Sinds ik lid ben van het auditcomité, heb ik deze aangelegenheden regelmatig met de CBFA besproken, of daarna met de Nationale Bank. Ook dat alles kunt u in de verslagen van het auditcomité terugvinden.

Ook via de jaarrekeningen werd de situatie van de bank steeds in alle transparantie weergegeven.

Gelet op de groepsstructuur was het uiteraard wel zo dat heel wat informatie, nodig voor de risicoanalyse, afkomstig was van de groep. De

centralisatie op groepsniveau betekende immers dat men afhankelijk was van de groep, voor informatie over de andere entiteiten. Achteraf gezien heeft dit tot gevolg gehad dat sommige risico's niet of niet voldoende werden geïdentificeerd.

Zo kwamen er bijvoorbeeld met betrekking tot FSA bij monde van de vertegenwoordigers van Dexia NV, met name de heren Miller en Gerber, steeds geruststellende berichten, tot er plots noodfinanciering nodig was in 2008 en de heer Miller op de raad van bestuur van 1 oktober 2008 FSA een "black box" noemde. Wij hadden die gegevens gevraagd, want wij kenden die niet, en intussen had men natuurlijk wel de maatregelen getroffen waarop de bank eigenlijk geen zicht had. Ikzelf, en met mij de voltallige raad van bestuur, heb aangedrongen op het feit dat men moest kunnen vertrouwen op de informatie verstrekt door de groep, en op de noodzaak van structurele maatregelen op dat vlak.

Qua risicobeheer werkte men ook met modellen die aan de geldende modellen beantwoordden. Het waren normen, waarvan we moeten benadrukken, dat ze gevalideerd werden binnen de financiële wereld én door de toezichthouders. Ook dat heeft ongetwijfeld een belangrijke impact gehad op de strategische beslissingen en de invulling van het toezicht door de jaren heen. Zo werd voor 2008 nooit rekening gehouden met de mogelijkheid dat de interbancaire markt droog zou kunnen vallen. Ook beschouwde men overheidsobligaties lange tijd als risicoloze beleggingen. Intussen weet men echter wel beter. Die evoluties dwongen de banken na 2008, en dwongen hen nog steeds, hun modellen fundamenteel te herzien.

De raad van bestuur en het auditcomité hebben doorheen de jaren altijd alles in het werk gesteld om de risico's, zelfs als die compleet onvoorzien waren, op te vangen en proactief actie te ondernemen in het belang van de franchise.

Als lid van de raad van bestuur en later van het auditcomité had ik er geen bezwaar tegen dat de globale strategie op groepsniveau werd bepaald en dat DBB bepaalde ondersteunende taken voor de hele groep, zoals de thesaurie, werden toevertrouwd. Dat is ook logisch in een context waarin men per slot van rekening dezelfde doelstellingen nastreeft en dezelfde toekomstvisie deelt. Ook andere banken zijn zo georganiseerd. De facto betekent het dat elke entiteit op bepaalde vlakken aan autonomie inboet.

De eenheid waar men binnen de groep naar streefde, had wel tot gevolg dat Dexia Bank in de ogen van de buitenwereld meer en meer vereenzelvigd werd met Dexia NV. Ik wil tot slot ook aanduiden dat beslissingen van de ontwikkelingen op het niveau van de groep door het publiek gezien werden als beslissingen van of ontwikkelingen bij de bank zelf, met rechtstreekse gevolgen voor Dexia Bank. Dat is meermaals gebleken en ik ga u daarvan vier voorbeelden opsommen.

Zo bijvoorbeeld besloot de groep de banden met Dexia Israël niet door te knippen, toen er publiekelijk vragen werden gesteld bij het financieren van Israëlische overheden. U kent de discussie, want ze werd onder meer gevoerd vanuit het Parlement. Ik herinner ook aan de Legio Leaseaffaire naar aanleiding van de overname door Dexia NV van Labouchere in Nederland, of nog, aan de mediastorm over de bonussen toegekend door Dexia NV aan het topmanagement. Het was mijn overtuiging dat ook hier weer geen onderscheid werd gemaakt tussen groep en bank.

Ik vond het beloningsbeleid voorgesteld en goedgekeurd door de groep, qua omvang niet gepast.

Met de algemene principes op zichzelf had ik geen probleem. Ik heb dat toen ook meegedeeld en dat kunt u nalezen. De algemene principes stemden trouwens overeen met de Europese reglementering.

Met de omvang van het beloningsbeleid kon ik eigenlijk niet instemmen, maar dat kwam mij niet toe, want ik was geen lid van de raad van bestuur van de groep. Het management had dat naar mijn mening zelf moeten begrijpen en een geste doen. Ik heb dat toen ook gezegd en dat staat ook genotificeerd.

Die geste is er, zoals u weet, ondertussen gekomen op het niveau van Dexia Bank. De heer Clijsters heeft dat hier ook meegedeeld. Gisteren is aan het personeel van Dexia ook een mail gestuurd waarin dat uitdrukkelijk is meegedeeld.

Een vierde element is wanneer Dexia geconfronteerd werd met het probleem van FSA. Al die feiten, waarmee Dexia Bank in werkelijkheid geen uitstaans had, hebben toch een negatieve invloed gehad op de franchise en de reputatie van de bank.

Ik denk dat ik de situatie als volgt zou kunnen

beoordelen.

Dexia Bank was als een wagon in een treinstelsel. Wij konden beslissen hoe het binnen onze wagon zou zijn, maar wij moesten wel dezelfde richting volgen als de locomotief. Averij aan andere wagons had onvermijdelijk een invloed op onze situatie. Wij konden aan de groep wel vragen om sneller of trager te rijden, een andere richting te nemen of erop toe te zien dat de andere wagons geen defecten vertoonden. Wij konden echter niet het stuur nemen of ons loskoppelen van de trein, zolang onze aandeelhouder daarmee niet instemde.

Dames en heren, uit mijn relaas is gebleken dat wij als bestuurders en leden van het auditcomité van Dexia Bank naar aanleiding van de onvoorziene evoluties van de jongste jaren in de uitoefening van onze mandaten getracht hebben om in eer en geweten bepaalde afwegingen te maken tussen de belangen van de groep en die van de bank, ook rekening houdend met het cliënteel en het personeel. Wij hebben ons bij die oefening moeten realiseren dat het lot van de bank onlosmakelijk verbonden was met het lot van de groep en van de andere entiteiten. De bescherming van de belangen van de bank en haar *stakeholders* liet ons soms geen andere keuze dan de steun aan de groep te bevestigen en zelfs te versterken.

Finaal bleek dat alleen het radicaal doorknippen van de banden de belangen van de bank zou vrijwaren. Dat was fundamenteel voor de cliënten.

Nu de banden met Dexia Groep zijn doorgesneden, meen ik dat Dexia Bank in staat zal zijn om haar activiteiten op een bevredigende manier te ontplooiën en om winst te genereren.

Een van de belangrijkste aandachtspunten voor de toekomst is ongetwijfeld de snelle afbouw van de schuldvorderingen op DCL en FSA.

Ik geloof in die bank en haar belang in de Belgische samenleving.

Dank u.

La **présidente**: M. Gilkinet est sur les *starting blocks*. Je lui donne immédiatement la parole pour ses questions.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Madame Demeester, vous dites: "Dexia Banque était un wagon, et nous n'étions pas à la manœuvre". Mais c'était néanmoins le wagon dans lequel se trouvait

le charbon et si c'était un train à vapeur, ça pollue beaucoup, ce n'est pas l'idéal. C'est vous qui apportiez au Holding une grande partie de ses résultats en termes de liquidité, vous l'avez dit. Après un temps de correction de la situation vis-à-vis des transferts de liquidités vers DCL, qui étaient imprudents, la situation s'est encore aggravée dès début 2011.

Avez-vous vous-même été alertée par des cadres de DBB? On ne peut pas nier que vous connaissiez bien M. Dehaene ni que vous ayez une capacité à vous contacter facilement. L'avez-vous alerté en lui disant: "Il y a vraiment quelque chose qui ne fonctionne pas"? Avez-vous essayé de trouver des alliés, au niveau de Dexia SA, du Holding – où vous ne siégiez pas – pour parvenir à une situation plus favorable, plus conforme aux intérêts de la Belgique? Quel a été votre degré d'écoute à ce moment-là lors de contacts informels?

Dans le cadre de cette commission, on a vu qu'à plusieurs moments on aurait pu scinder le groupe et faire en sorte que les problèmes générés du côté français soient gérés du côté français et n'impactent pas les finances publiques belges. Vous dites qu'il n'y avait pas de soutien de la part des actionnaires ni de l'État belge pour un scénario de démantèlement en 2008. S'agit-il d'une conclusion personnelle? Y a-t-il eu des discussions explicites à ce sujet? Qui vous a informée de cette absence d'intérêt de l'État belge pour un démantèlement du groupe? Ce sont mes premières questions.

Wivina Demeester: Zoals ik u gezegd heb, ik had regelmatig contact en ik weet dat er permanente contacten waren vanuit de groep met leden van de regering om de situatie op te volgen. Tijdens de verschillende informele contacten heb ik ook mijn mening gegeven zoals ik ze vandaag formuleer. U hebt gelijk, wij zaten in een wagon en wij hadden de brandstof in die wagon, maar wij zaten niet in de locomotief.

Ik was ervan overtuigd dat het fundingprobleem van DCL moest worden opgelost, dat men daarmee moest beginnen. Ik heb dat herhaaldelijk zowel in de raad van bestuur als informeel gezegd. Dat was een eerste belangrijk aspect. Toen bleek dat dit niet lukte. Ik kan dat alleen maar op die manier uitdrukken.

Ten tweede, u stelde de heel concrete vraag of men niet reeds in 2008 de opsplitsing had moeten realiseren. Dat is iets wat door de aandeelhouders moest worden beslist. Bij de aandeelhouders was

er niet voldoende steun, zoals ik u ook gezegd heb ik in de inleiding, om dat op dat ogenblik te realiseren.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Quand la situation de liquidité s'aggrave à nouveau, en 2011, d'autres nous ont expliqué qu'effectivement, après 2008, on avait essayé de limiter ce problème. Mais, vu les difficultés de liquidités du groupe, principalement en France, de nouveau DBB a été la banque qui alimentait en liquidités DCL, donc la France. C'est le problème que nous devons régler maintenant pour offrir un avenir à DBB.

À ce moment-là, avez-vous alerté des responsables du Holding? Quelle réponse avez-vous eue à ce sujet? Étiez-vous la seule consciente en Belgique de ces difficultés?

Nous nous interrogeons, nous essayons de comprendre pourquoi il n'y a pas eu de réaction plus rapide face à l'aggravation de la situation. En tant que témoin privilégié, j'essaie d'avoir votre version.

Wivina Demeester: Uiteraard was ik niet de enige die de situatie kende. Dat spreekt vanzelf. Ik was maar een eenvoudig lid van de raad van bestuur en van het auditcomité. Ik heb het ook permanent aan iedereen gesignaleerd. Alle belangrijke personen waren zich bewust van de situatie, maar men heeft de steun nodig van, in eerste instantie, de aandeelhouders om de nodige stappen te zetten. Dat was niet de keuze die op dat ogenblik werd gemaakt.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Vous dites: "Nous n'avons pas le soutien des actionnaires". Pourquoi n'ont-ils pas vu que c'était leur intérêt? Je voudrais connaître votre point de vue.

Vous dites aussi: "J'en ai parlé à tout le monde". "Iedereen". Dans "tout le monde", on trouve notamment le président du Holding de la SA, M. Dehaene, que vous connaissez bien. Est-ce que vous lui en avez parlé? Quelle était sa position par rapport à ça?

Wivina Demeester: Ik heb daarover gesproken. U moet de verschillende personen daarover zelf ondervragen. U spreekt over de aandeelhouders. U hebt de voorzitter van de Gemeentelijke Holding ook ondervraagd. U moet dat aan hen vragen. Het is niet aan mij om een interpretatie te geven van hun woorden.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): L'interprétation

donnée par certains qui témoignent ici, c'est qu'ils souhaitaient continuer à recevoir des dividendes. Pour eux, c'était plus important que rendre le modèle plus prudent et viable. Je suppose que vous ne voudrez pas nous répondre sur ce point.

Je répète la question que j'ai posée trois fois. En avez-vous parlé spécifiquement à M. Dehaene? Quelle a été sa réaction face à cette difficulté que vous avez identifiée comme nous, à savoir l'augmentation de la ligne de crédit de DCL auprès de DBB?

Wivina Demeester: Ik kan alleen maar herhalen wat ik gezegd heb: ik heb daarover met de heer Dehaene gesproken.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Que vous a-t-il répondu?

Wivina Demeester: Dat moet u aan hem vragen.

Jean Marie Dedecker (LDD): Mijn vraag ligt in dezelfde lijn. Ik heb een artikel voor me van september 2010. U zegt 'het was het wagonnetje dat voor de brandstof zorgde'. Dat is een enorm belangrijk gegeven want als men de brandstof afsnijdt dan staat het treintje stil, hoe zwaar de locomotief ook is.

Ten eerste, over het cultuurverschil tussen Frankrijk en België. U zat niet in de Holding. U was niet zomaar lid van het auditcomité, u werd tot voorzitter gebombardeerd – al is 'gebombardeerd' niet respectvol. U bent tot voorzitter benoemd ten koste van de heer De Mets. Is daar een bepaalde strijd om visie geweest?

Omtrent de afbouw van de portefeuille citeer ik: "De Franse aandeelhouders pleiten overigens voor een snellere afbouw van de liquiditeit en opschortende probleempportefeuille maar de Belgische aandeelhouders zien dit minder zitten." Zelfs voor de verkoop van Crediop moest er minimum 100 miljoen euro zijn en dan is men achteraf door de feiten ingehaald.

Ten tweede, u zat sedert 2000 bij de groep. Hebt u een overzicht van de versnelde manieren waarop het geld van de transfers, om ze maar te noemen, constant van België naar Frankrijk is verdwenen? Er moet een constant akkoord geweest zijn. Was er een moment van versnelde transfers van België naar Frankrijk, bijvoorbeeld in 2008 en opnieuw vanaf 2010?

Wivina Demeester: Wat uw vraag met betrekking tot het auditcomité betreft, op het

ogenblik dat de heer Flichy ontslag heeft genomen, nadat zijn mandaat al een paar keer was verlengd omdat hij de leeftijdsgrens had bereikt, moest er een nieuwe persoon worden aangesteld in het auditcomité.

Toen werd voorgesteld om de heer de Metz aan te duiden. Er lagen verschillende scenario's ter tafel: de heer de Metz als voorzitter, ikzelf als voorzitter, ...

Jean Marie Dedecker (LDD): Ging dat over de strijd België-Frankrijk?

Wivina Demeester: Neen. Uiteindelijk heeft het advies van de CBFA het sterkst gespeeld.

De CBFA liet verstaan dat zij wilde dat de voorzitter een onafhankelijk bestuurder was. Aangezien de heer de Metz ook lid was van het auditcomité van de groep, oordeelde de CBFA dat het beter was dat een onafhankelijk bestuurder lid werd van het auditcomité.

Ik zou daar echter niet spreken van een strijd, absoluut niet. Wij hebben in de laatste periode heel intens en heel goed samengewerkt. De capaciteiten van de heer de Metz liggen op een totaal ander vlak dan de mijne en dat is dan aanvullend.

Ik zie daar dus echt geen enkele spanning. Wij hebben een bijzonder goed en heel sterk inhoudelijk auditcomité gehad. Ik heb daar nooit enige spanning meegemaakt. Ik kan u dat met heel veel overtuiging zeggen, mijnheer Dedecker.

Jean Marie Dedecker (LDD): Dat was mijn eerste vraag. Mijn tweede vraag ging over de tegenstelling Franse en Belgische aandeelhouders wat de afbouw betreft.

Wivina Demeester: Ik zou niet spreken over een tegenstelling. Men zit in een groep. Dat is dus heel fundamenteel. In een groep speelt het groepsbelang en het belang van het cliënteel. Ik heb dat in mijn uiteenzetting proberen te zeggen.

Mijn bekommernis om de franchise was altijd heel groot. Zodra wij een of andere attritie zagen, was dat voor mij heel inspirerend om te weten welke richting wij moesten bewandelen.

Jean Marie Dedecker (LDD): U bent uw uiteenzetting begonnen met te zeggen dat u daar zat voor Dexia Bank België...

Wivina Demeester: Ja natuurlijk.

Jean Marie Dedecker (LDD): ... en dat u met de rest niets te maken had, niet rechtstreeks, noch door beïnvloeding, alleen een bepaalde vorm van informatie. Vandaar mijn vraag.

De Belgische tak, die retailklanten en spaarders had, heeft DCL constant gevoed.

Wivina Demeester: Er werden liquiditeiten ter beschikking gesteld, marktconform. U spreekt over transfers, maar het is dus wel marktconform.

Jean Marie Dedecker (LDD): Ik praat niet over de voorwaarden of over de rentevoet, daarover gaat het niet.

Ik hoor u ook zeggen in uw betoog dat u steeds bent voorgelicht dat FSA in orde was. FSA zat bij DCL. U was echter wel de bank, de voedselbodem. De heer Miller of om het even wie kwam dat hier vertellen. U hebt constant, zelfs toen u gepakt was door DCL en voor FSA, besloten om uw liquiditeiten ter beschikking te stellen van de groep.

Wivina Demeester: Mijnheer Dedecker, u moet wel een duidelijk onderscheid maken tussen de verschillende periodes, tot en met 2008, 2008 en 2008-2011. Ik heb u duidelijk het volgende gezegd over de informatie die ons verstrekt werd.

In de goede periode was er geen nood aan doorstroming van informatie. Op het ogenblik dat – ik heb dat ook heel uitdrukkelijk gesteld – de eerste moeilijkheden naar boven kwamen, heeft men ons uitgelegd dat er op het vlak van FSA, dat trouwens een AAA-rating had ... Als de rating van de verschillende ratinghuizen een betekenis hebben, dan hebben ze ook een betekenis gehad op het ogenblik dat ze de AAA-rating hebben gegeven.

Jean Marie Dedecker (LDD): De ontsparing is wel gebeurd op het moment dat u FSA overgenomen had. Op het moment dat FSA gekocht werd, had het een AAA-rating. Het is door het beleid van mensen die door de holding aangesteld werden dat het ontspoord is.

Wivina Demeester: Dat moet u aan hen vragen.

Jean Marie Dedecker (LDD): U bent wel de financier ervan geweest. U zit erin van 2001 en u hebt een functie vervuld in het auditcomité.

Wivina Demeester: Wij hebben liquiditeiten verstrekt.

Jean Marie Dedecker (LDD): U hebt liquiditeiten verstrekt op basis van gewoon de informatie die kwam van het directiecomité.

Wivina Demeester: In het kader van het belang van de groep en in het kader van het belang van de cliënten.

Jean Marie Dedecker (LDD): Mevrouw Demeester, daaraan twijfel ik niet. Iedereen die daar zit, zit er in het belang van de groep en het is altijd de schuld geweest van Lehmann Brothers en van de Grieken. Het is echter wel Dexia dat twee keer failliet gegaan is en ik ken geen andere banken die twee keer failliet gegaan zijn, terwijl ze ook met dezelfde problemen geconfronteerd werden, namelijk de Lehman Groep, de PIIGS-landen en Griekenland.

Wivina Demeester: Die uitspraken laat ik aan u over.

Jean Marie Dedecker (LDD): Dat is inderdaad mijn interpretatie.

Christiane Vienne (PS): Je n'aurai qu'une question, madame. Dans votre intervention, vous avez évoqué le fait que la Banque nationale aurait proposé de racheter le fonds de commerce, si j'ai bien compris en 2008 ...

Wivina Demeester: Als onderpand!

Christiane Vienne (PS): Je voudrais avoir des précisions en la matière. Il me semble que vous avez dit - j'ai noté, mais j'ai peut-être mal compris - : "Nous avons décidé de ne pas donner le fonds de commerce en gage, en garantie à la Banque nationale, et refusé de leur permettre de vendre les immeubles." C'est la première fois que j'entends parler de cela et je voudrais avoir des précisions à ce sujet.

Wivina Demeester: Mevrouw Vienne, het gaat uitdrukkelijk over het feit dat wij op dat ogenblik hebben beslist de ELA aan te vragen, de liquiditeitenverstrekkingen, de noodfinanciering die vanuit de Nationale Bank is gekomen. De Nationale Bank had gevraagd het handelsfonds, enerzijds, en de gebouwen, anderzijds, als onderpand te geven. Wij hebben dat niet willen doen, dus de bank. Wij hebben de noodfinanciering aangevraagd, maar wij hebben dit niet willen geven. Wij hebben voorwaarden aan de noodfinanciering gehecht, ter bescherming van, enerzijds, het cliënteel en van, anderzijds, het goed van de bank. Het ging dus om de

bescherming van het cliënteel, enerzijds, en de gebouwen, anderzijds. Dat was de voorwaarde die wij eraan gehecht hebben.

La **présidente**: Dank u, mevrouw Demeester. Je vais vous poser une question concernant les transferts.

En juin 2011, les transferts font en sorte que les ratios de liquidité de DBB et de DCL explosent. Ils ne correspondent plus à ce qui est supportable sur le plan réglementaire. Le ratio de DBB viole carrément la limite réglementaire de ces ratios! Le conseil d'administration de DBB ne pouvait-il ou ne devait-il pas, en fonction de l'intérêt social de la banque, s'élever contre ces transferts et taper du poing sur la table? N'était-ce pas aux administrateurs indépendants, et vous l'avez souligné, c'est votre position, de montrer l'exemple et de sauvegarder l'intérêt de la banque?

Wivina Demeester: Ik denk dat wij optimaal getracht hebben om het evenwicht te vinden. Dat is natuurlijk de moeilijkheid. U hebt gelijk, u stelt een cruciale vraag. Men moet echter het evenwicht vinden op het moment van het al dan niet verstrekken van de liquiditeiten, het al dan niet in evenwicht houden, in balans houden van de groep ten opzichte van de verschillende entiteiten. Wij wisten zeer goed — in het auditcomité hebben we dat uitvoerig besproken — dat wij niet meer konden voldoen aan de limieten die gesteld werden door de reglementering. Wij hebben dan ook vanuit het auditcomité geadviseerd — en dat is gebeurd — aan de raad om een uitzondering te vragen op deze limieten aan de toezichthouder. U kent het gevolg. Uiteindelijk was dat een van onze laatste vergaderingen. Men is dus overgegaan tot het kopen van de bank ter bescherming van de bank en haar cliënteel.

La **présidente**: Quand vous dites "nous avons demandé une exception", que voulez-vous dire exactement?

Wivina Demeester: Wij overschreden de limieten, dat is duidelijk. Men had kunnen beslissen om het niet te doen, met een complete blokkade van de totaliteit van de groep tot gevolg. Wat is er dan gebeurd? De daaropvolgende dagen hebben geleid tot de beslissing van 10 oktober waarbij de bank door de Belgische Staat is overgenomen. Wij zaten in een bijzonder moeilijke situatie. Het gevolg was de beslissing om de bank over te nemen, wat een goede zaak is voor de bank.

La **présidente**: Cette situation n'arrive pas du jour

au lendemain. Il y a eu des signes avant-coureurs. Vous avez perçu, entendu des choses dont vous avez parlé avec l'un ou l'autre — mais apparemment nous n'arrivons pas à obtenir une réponse de votre part à ce sujet. Vous avez parlé avec l'un ou l'autre fortement, longuement, de façon multiple et diverse. Vous n'avez pas cité un seul intervenant. Vous avez dit que vous aviez parlé, à de nombreuses personnes, de cette situation qui devenait de plus en plus difficile.

Quand une telle situation se présente, madame, n'a-t-on pas le réflexe de protéger en prenant de bonnes décisions plutôt que de laisser aller les choses en exprimant son impuissance?

Wivina Demeester: Mevrouw, wij hebben niet "laten gaan" of "*laisser aller*" of hoe u het ook wil noemen. Er is permanent overleg geweest. Als ik mij niet vergis, is dit ook duidelijk gezegd geweest door de gouverneur van de Nationale Bank, de heer Coene. Zij vielen niet uit de lucht. Er is permanent overleg geweest, zowel in de maand juli, als in de maand augustus, over de situatie van de liquiditeiten van DBB. In die zin was er permanent overleg en lagen er verschillende scenario's ter tafel, die u wellicht kent. De oplossing die eruit gekomen is, is de oplossing die u kent. U kunt daarover verschillende mensen verder ondervragen, indien u vindt dat u daarover onvoldoende uitleg hebt gekregen.

La **présidente**: J'ai encore une autre question, madame Demeester, si vous le permettez. Vous êtes présente au comité d'audit de DBB — c'est bien ça? —, à partir du 30 janvier 2009?

Wivina Demeester: Le 30 janvier, j'étais membre, oui. Et je suis devenue présidente en août 2010.

La **présidente**: À propos du comité d'audit, vous dites qu'il travaille très régulièrement, même en permanence, avec le conseil d'administration, dont vous êtes membre depuis beaucoup plus longtemps. En 2008?

Wivina Demeester: Je suis membre du conseil depuis 2000.

La **présidente**: J'avais mal noté, excusez-moi.

Vous dites que ce comité d'audit travaille ...

Wivina Demeester: Du conseil d'administration.

La **présidente**: Oui, du conseil d'administration. Ce comité d'audit travaille de façon très régulière

avec le conseil d'administration. Il est là pour faire de l'audit et vérifier que tout se passe bien de manière transversale. Et il fait un rapport oral au conseil d'administration.

Est-ce que, à ce moment-là, quand vous devenez membre de ce comité d'audit, vous apprenez plus de choses sur le contrôle interne? Est-ce que, dans ces choses, on vous parle de problèmes de liquidités?

Wivina Demeester: Vanaf 2008 — ik was toen echter nog geen lid van het auditcomité — werd men geconfronteerd met liquiditeitsproblemen. Die werden uiteraard — toen was ik wel al lid van de raad van bestuur — vanuit het auditcomité meegedeeld aan de raad van bestuur. Ik heb u gezegd dat de verslagen van het auditcomité in den beginne mondeling werden gebracht. Vanaf 2008, maar ik weet niet meer exact wanneer, gebeurde dat ook gedeeltelijk schriftelijk. Toen ik lid ben geworden van het auditcomité is dat sterker gegroeid. Het was de bedoeling om volledige en goede informatie te verstrekken aan de leden van de raad van bestuur, om hen toe te laten de juiste beslissingen te nemen.

La **présidente:** Donc, de mémoire, vous me dites qu'on n'en avait pas parlé avant 2008? Au conseil d'administration.

Wivina Demeester: Er waren ook geen liquiditeitsproblemen. Zoals ik in mijn uiteenzetting aangaf, zijn de liquiditeitsproblemen maar een begrip geworden op het ogenblik van het faillissement van Lehman Brothers. Toen was het wantrouwen tussen de banken onderling zo groot dat men geen kredieten meer aan elkaar verschaftte, ofwel tegen bijzonder hoge prijzen.

Ik heb geprobeerd het op te delen tussen 2000 en 2008, maar het liquiditeitsprobleem is tot midden 2008 nooit een probleem geweest. Vraag dat aan om het even wie. Het was niet gekend, ook niet in de bancaire wereld als dusdanig. Er was niet direct een liquiditeitsprobleem. Dat is ontstaan bij de eerste bankencrisis, omdat op dat ogenblik het wantrouwen tussen de banken zo groot werd. Vooraf was er geen sprake van een liquiditeitsprobleem.

De rapporten die wij regelmatig kregen in de raad van bestuur vanuit het auditcomité gingen onder meer over de rekeningen. Omdat er vooraf geen problemen waren met de liquiditeiten, moest daarover ook niet gerapporteerd worden.

La **présidente:** Pouvez-vous situer dans le temps

les transferts de liquidités entre DBB et DCL qui, par la suite, seront cruciaux pour les ratios de liquidité? Quelles périodes ont-elles posé problème? À quels moments était-ce vraiment de trop?

Wivina Demeester: Ik heb dat stukje al uiteengezet. Wij werden ermee geconfronteerd in 2008. Dan hebben we ELA aangevraagd voor de bank. In de periode daarna, in 2009-2010, zijn we teruggegaan naar een normale verhouding van verstrekken van liquiditeiten. Wij volgden dat telkens op. In elk auditcomité werd ten gronde bekeken wat de *exposure* was van de bank van DBB op DCL. Ik kan het niet meer exact zeggen maar in de loop van 2011, mei-juni-juli, is er opnieuw die grote *exposure* van DBB naar DCL. In die tussentijdse periode, in 2008 en 2009, zou men kunnen zeggen dat de *exposure* is afgebouwd. Wij volgden dat op dat ogenblik op. Wij prezen ons gelukkig dat de *exposure* veel verlaagd was. Ik zie de tabellen nog voor mij. Wij volgden die telkens op. Het was een van de steeds weerkerende punten op het auditcomité.

Het werd ook op de raad van bestuur gebracht. Het was een heel belangrijk gegeven. Wij werden er voor het eerst mee geconfronteerd. Wij waren heel gelukkig dat die *exposure* verlaagde. We kwamen in een normale omstandigheid, al werd het nog altijd sterk opgevolgd. In 2011 is het weer beginnen te stijgen. De problemen waren weer zeer sterk. Dat had te maken met de crisis van de soevereine staten. Laat het mij als gewezen minister van Budget toch maar eens zeggen: het heeft ook te maken met het budgettaire beleid van de overheden. Als gewezen minister van Financiën kan ik zeggen dat het zeer cruciaal is voor de huidige crisis. Wie had ooit gedacht dat overheidsobligaties risicovol waren, zelfs nog in 2009-2010? Dan is het begonnen.

La **présidente:** Certains dans votre entourage, au comité d'audit ou au conseil d'administration ou bien du côté du comité de direction de DBB se plainaient-ils de ce transfert de liquidités entre DBB et DCL ou menaçaient-ils de couper ce transfert de liquidités vers DCL qui devenait insupportable?

Wivina Demeester: Ik weet niet wat u specifiek wil vragen. Dit was het beleid van het directiecomité van de bank. De bank heeft het directiecomité inderdaad voortdurend deze volledige informatie verstrekt. Wij werden daarmee geconfronteerd. Ik weet niet waar u met uw vraag heen wilt. Iedereen heeft altijd hard zijn job gedaan en in eerste instantie was het altijd een

grote zorg van het directiecomité om daaraan te kunnen beantwoorden.

La **présidente**: Le comité de direction ne s'est-il pas plaint ou n'a-t-il pas menacé de couper le robinet des liquidités de DBB vers DCL? N'y a-t-il pas eu de discussions autour de cette question?

Wivina Demeester: Mevrouw de voorzitter, aangezien wij de zaak permanent hebben opgevolgd, waren er ook permanente gedachtewisselingen over de zaak. Wij hebben een en ander inderdaad permanent opgevolgd. Het was de keuze. Indien men zou hebben beslist om de kraan toe te draaien, was er een blokkering van het hele systeem geweest.

La **présidente**: M. Decraene vous a-t-il dit: "Maintenant, cela suffit, ce n'est plus possible. DBB perd de sa substance, c'est dangereux, il faut arrêter."?

Wivina Demeester: Wij waren ons allen bewust van de risico's. Niemand heeft echter ooit gezegd dat wij moesten stoppen. Stoppen betekende immers effectief een bedreiging voor de hele groep.

Jan Jambon (N-VA): Mevrouw Demeester, mag ik even op de discussie inpijpen?

Ik volg u, wanneer u zegt: "zolang in een groep wordt geopereerd".

Vandaag staat de lening bij DCL evenwel ook nog open en dat gaat om een immens bedrag. Het gevaar is hier dat de staart met de hond kwispelt. Wat u daar bij DCL hebt openstaan, maakt degene die leent, bijna machtiger dan de ontleners. Hoe gaan jullie daarmee om?

Wivina Demeester: Op dit ogenblik moet ik wel zeggen dat wij ons mandaat op vraag van de overheid ter beschikking hebben gesteld. Ik blijf mijn rol vervullen. Je moet het ter beschikking stellen. Je kan niet zeggen dat je stopt. Dat doe je niet.

Zoals ik op het einde van mijn inleiding heb gezegd, is het belangrijkste aandachtspunt voor de toekomst de snelle afbouw van de schuldvordering op DCL en FSA. Dat is absoluut.

Jan Jambon (N-VA): Daar is de planning 18 maanden. Wordt die aangehouden?

Wivina Demeester: Daar kan ik u vandaag niet op antwoorden. Dat moet u vragen aan de

mensen die daar dag in dag uit mee bezig zijn.

Jan Jambon (N-VA): Jullie zijn daar niet bij betrokken?

Wivina Demeester: Ik ben ter beschikking van de bank, omdat ik mijn mandaat ter beschikking heb gesteld. Ik heb geparticipeerd op elk moment dat er een raad van bestuur was. Ik zal dat blijven doen. In de planning stond er vóór de eigenaarstructuurwijziging van de bank nog een auditcomité in mijn agenda, maar dat zal afhankelijk zijn van wat de aandeelhouder beslist.

Jean Marie Dedecker (LDD): U zegt dat Lehman Brothers de doorslag heeft gegeven. U geeft eigenlijk de definitie van een piramidespel.

Ik heb de cijfers van de heer Mariani. U zult die waarschijnlijk ook hebben gekregen.

L'évolution du portefeuille legacy de DBB, dus de Belgische tak, van 15 miljard euro in 2003 naar 40 miljard in 2007. U zat ook in de raad van bestuur. U hebt dat toch ook zien groeien. Plots valt Lehman Brothers. Dat betekent in principe het einde van het piramidespel.

Wivina Demeester: Mijnheer Dedecker, het faillissement van Lehman Brothers was een gevolg van de financiële crisis die op dat ogenblik plaatsvond. Eindelijk was iedereen gealarmeerd, omdat niemand had verwacht dat een bank failliet zou kunnen gaan, dat men dat zou laten gebeuren. In dat kader heb ik dat herhaald.

Jean Marie Dedecker (LDD): Ik begrijp dat toen de kraan van de liquiditeiten is dichtgegaan. Het is wel zo dat jullie aan dat piramidespel hebben meegedaan. Dat staat letterlijk in het verslag, dat hier voor mij ligt. Het risico van de legacy maal drie op vier, vijf jaar tijd. Dat is hetzelfde wat Lehman Brothers heeft gedaan, namelijk CDO's gecreëerd. Jullie hebben ook CDO's gecreëerd. Jullie hebben ook meegedaan aan een spel van langetermijnkredieten, gefinancierd met korte termijn en swaps enzovoort en ook het creëren van CDO's. Niet alleen FSA, maar ook DBB heeft daaraan meegedaan.

Wivina Demeester: Ik heb u gezegd, en u kan daar de tekst zeer duidelijk over nalezen, dat in die periode inderdaad velen gestructureerde producten in hun portefeuille hadden.

Jean Marie Dedecker (LDD): Dat is een mooi woord voor toxische producten.

Wivina Demeester: Ik zeg dat ze gestructureerde producten in hun portefeuille hadden. Dat is juist. Heel veel banken hadden dat.

Jean Marie Dedecker (LDD): Ja, het is dus omdat mijn buur in het water springt, dat ik dat ook moet doen. Er waren banken die dat niet hadden, bijvoorbeeld Rabobank en het Landbouwkrediet. Er waren hier ook banken die dat niet hadden. Daarom dat ik ook zeg dat dat de verantwoordelijkheid is van de mensen uit de raad van het bestuur en het auditcomité. Want zeggen dat anderen dit ook doen, is als zeggen dat mijn buurman iemand overvallen heeft en ik dat dus ook moet doen.

Wivina Demeester: Mag ik misschien toch even zeggen dat dit de verantwoordelijkheid was van het directiecomité en niet van de raad van bestuur.

Jean Marie Dedecker (LDD): Ik denk dat sinterklaas op 6 december was mevrouw. U bent toch in 2000 benoemd in de raad van bestuur? U kunt de raad van bestuur van DBB zo opnoemen. Van de dertien personen uit de raad van bestuur, die u zo kunt opnoemen, komen er zelfs negen uit de christelijke zuil. Het zijn mensen die door de politieke wereld benoemd worden en dergelijke meer.

Er wordt bij tegenslag altijd verwezen naar Lehman Brothers en de Grieken. En dit terwijl wij vlakaf kunnen zeggen dat jullie deelgenomen hebben aan de legacyportefeuille en aan dat piramidespel en degelijke meer. En dan iedere keer zeggen dat het Lehman Brothers was.

Jullie hebben de hele tijd ook CDO's gemaakt. Men is hier komen vertellen dat er 223 verschillende soorten kredieten waren. 223 CDO-kredieten die jullie aan allerhande gemeenten gegeven hebben, net als het geven van kredieten op 30 jaar en dan zelf gaan swappen. En jullie, als raad van bestuur, zaten erbij en keken ernaar. Jullie zijn zitpenningen en een jaarwedde betaald om toezicht te houden. Maar er zijn miljarden verdwenen, zoals bij het beleid van het Gemeentekrediet, Legio Lease en Labouchere. Bij Legio Lease is er een carrousel opgezet om geld te lenen om aandelen te kopen van Dexia zelf. Dat was Legio Lease. Men heeft er een miljard aan verloren. U zat toch in de raad van bestuur, toen de Artesia-groep al overgenomen was. Moet ik zeggen hoeveel u verloren hebt aan Lernout en Hauspie? U zat er allemaal bij, en elke keer schuift men het af op het directiecomité of iemand anders. Wie heeft de lening gegeven aan de

Gemeentelijke Holding, waar de belastingbetaler ook voor moet opdraaien? Natuurlijk u niet, want het was het kredietcomité. Ik heb 20 jaar in een bank gezeten mevrouw, dus ik weet redelijk goed waarover ik praat, als het gaat over kredietcomité, directiecomité en al die toezichhouders.

Iedereen die hier komt zegt: wij zitten wel in het auditcomité, maar het is van Lehman Brothers. Dat begrijp ik niet. Wij zitten met de cijfers voor ons, dat DBB ook gaan speculeren is, dat zij de legacyportefeuille verder hebben opgebouwd. Zoals collega Jambon zegt, we doen altijd maar voort, en in 2011 moeten wij nog voor 54 miljard kredieten bij DCL terugkrijgen. Wij hebben reeds 4 miljard gegeven. Wij hebben juist die 4 miljard gegeven en wat gebeurt er? Wij gaan het wetje aanpassen voor de christelijke zuil, nog 1,5 miljard van ARCO komt er bij in onze nek gerammeld.

Daarvoor zitten wij hier als parlementairen, mevrouw, om daarover de waarheid te kennen. En ook om de verantwoordelijkheid te kennen. Ik praat nog niet over aansprakelijkheid, maar wie is er allemaal verantwoordelijk geweest? Daarvoor zitten wij hier, om dat eindelijk uit te zoeken. Het is altijd van iemand anders, terwijl de cijfers hier klaar en duidelijk het tegenovergestelde bewijzen. Wanneer men daar dan 10 jaar in gezeten heeft, vind ik dat men daar een bepaalde verantwoordelijkheid in heeft. De minimale verantwoordelijkheid is daar op een deftige manier uitleg over te geven en niet constant te zeggen dat het van iemand anders is.

Dexia is de grootste roof uit onze nationale geschiedenis. Gisteren nog las ik – om toch niet te emotioneel te worden – dat minister Bos zei dat wij niet wisten waar de klepel hing. De Nederlanders zijn er mee weg en de Fransen ook. Wat hebben wij gedaan? Onze transfers voortgezet. En in welke situatie zitten wij nu? Een legacyportefeuille van 90 miljard, waarin wij nog voor 60 % borg gaan staan. Daarover gaat het, mevrouw. Sorry voor de scherpte.

La présidente: Monsieur Dedecker, je suis tout à fait d'accord avec vous, même si je ne le dirai pas souvent.

Nous tournons tous autour du même problème. Madame Demeester, j'ai vraiment le sentiment que, présente au conseil d'administration depuis 2000 et au comité d'audit depuis 2009, vous avez suffisamment d'informations pour arrêter des processus qui ne sont pas bons et vous ne le faites pas. Vous ne le faites pas délibérément! Soit vous obéissez à une force supérieure qui

vous surplombe, soit vous êtes tous d'accord pour ne rien faire et laisser aller les choses. Et cela n'est pas possible parce que le résultat aujourd'hui est une catastrophe pour le contribuable belge. C'est un problème supplémentaire dont nous n'avons pas besoin! C'est la responsabilité qui est la vôtre.

Je ne sais pas ce que M. Gilkinet veut ajouter à notre débat au point où nous en sommes mais je tiens à attirer votre attention sur le fait que si M. Dedecker vous fait la tirade – et ce n'est pas péjoratif, c'est mélioratif –, c'est parce que nous sommes suffisamment informés pour décoder tout ce que vous dites et pour le mettre en perspective avec d'autres informations. Nous nous rendons compte que ce conseil d'administration était soit un conseil d'administration, pardonnez-moi l'expression, "d'empotés", soit des gens qui, délibérément, avaient décidé de ne rien faire, parce que c'était la logique de ne rien faire dans une structure duale, et de rester lié avec la France pour aller dans le mur et voir ce qui se passera ensuite! Cela commence à bien faire!

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Que puis-je ajouter après M. Dedecker et Mme la présidente?

Je le dis différemment, mais c'est le sens des questions que je vous posais dans le premier tour: je partage ce sentiment qu'on a vu les problèmes arriver et qu'on n'a rien fait, mais chacun estime que c'était à un autre de réaliser et d'agir.

Ce n'est pas pour rien que je vous demandais tout à l'heure si vous en aviez parlé à M. Dehaene et vous m'avez répondu que, oui. Quant à ce qu'il vous a répondu, on ne pourra pas le savoir, mais moi, je m'interroge toujours, depuis le début, de ce qu'il allait faire dans cette galère et pourquoi il n'a pas été, en tant qu'ancien premier ministre, plus attentif aux intérêts financiers de notre État.

Un des enjeux d'aujourd'hui est de pouvoir donner un avenir à DBB, avec un nouveau nom, etc. Pour cela, comme vous l'avez dit, il faut régler la question des liquidités qu'on a un peu légèrement confiées à DCL. Il faut encore régler le problème FSA; je pensais qu'il était réglé, mais vous le citez à plusieurs reprises.

Mais il reste aussi, dans le bilan actuel de DBB, un volume important d'obligations des pays qui sont aujourd'hui en difficulté (Portugal, Italie, Grèce, Espagne, etc.), qui a continué d'évoluer après 2008, effectivement. Je voulais essayer de comprendre pourquoi DBB a vu son bilan évoluer avec une part de plus en plus importante de ce

type d'obligations.

Plusieurs explications nous ont été données. Quand on a posé la question à M. Mariani, il nous a dit que toutes les branches de la banque en voulaient un peu parce que c'était des produits qui rapportaient. Vous opinez de la tête, mais il m'intéresse de vous entendre explicitement sur le sujet.

Est-ce que, dans la logique d'intérêt du groupe, vous avez aussi été poussée par le groupe à prendre en charge ou en tout cas dans votre bilan, une partie de ces produits? Ou bien était-ce tout à fait volontaire de la part des gestionnaires de DBB d'avoir ce type de produits, qui pouvaient peut-être rapporter beaucoup à court terme, mais qui, on le voit, pouvaient coûter très cher? On ne sait pas encore combien.

Wivina Demeester: Mevrouw de voorzitter, ik wou eerst reageren op uw tussenkomst. Ik ben het niet eens met u maar ik begrijp wel uw bekommernis. U wil weten waarom wij de kraan niet hebben dichtgedraaid. Dat is eigenlijk uw vraag. Akkoord?

La présidente: Au moment où il fallait le faire! Et vous avez sûrement vu quand on pouvait le faire.

Wivina Demeester: Ik dacht dat ik u heel duidelijk heb uitgelegd dat, vanaf het moment dat men de kraan zou dichtdraaien, men de groep volledig in moeilijkheden zou brengen. Als honderd procent dochtermaatschappij kon men de groep niet in moeilijkheden brengen. Het was de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van elkeen om, ook ter bescherming van de cliënten, de groep niet in moeilijkheden te brengen.

La présidente: Nous avons vu le résultat peu de temps après! Les difficultés du groupe ont été certaines et celles des clients encore davantage. C'est cela le problème! On laisse aller les choses. De ce fait, la catastrophe arrive quand même et elle est encore plus grande!

Wivina Demeester: Ik weet niet of de catastrofe groter is. Men kan niet vergelijken wat er zou gebeurd zijn als men effectief had gezegd: stop ermee.

La présidente: Au moins, vous auriez eu un débat clair et net sur ces questions à l'intérieur du groupe.

Wivina Demeester: Dat hebben we gehad!

La **présidente**: Si vous l'avez eu, c'est intéressant! Entre qui et qui? Qu'en est-il ressorti?

Jean Marie Dedecker (LDD): Mevrouw, de bescherming van uw cliënten, zegt u. Ik kan dat begrijpen. Sedert wanneer bestaat de wet inzake bescherming van de cliënten van een bank? Sedert 1998. Deze werd uitgebreid in 2002 en nog eens in 2008. Het gaat niet over de cliënten van de bank, maar over de aandeelhouders van de bank. Dat is mijn mening.

In de Fortiszaak konden de aandeelhouders de boom in. Men heeft de cliënten beschermd. Er bestaat een beschermingsregeling. Zij is zelfs zo uitgebreid voor uw groep, de Christelijke Arbeidersbeweging, dat de belastingbetaler ook voor de anderen moet opdraaien, want de coöperatieve aandeelhouders zijn aandeelhouders.

Er zijn momenten geweest dat u het had kunnen behandelen als Fortis. In Fortis konden de aandeelhouders de boom in. Voor Dexia is men ze blijven redden. Dat is mijn persoonlijke mening.

Wivina Demeester: Dat hebt u toch zelf goedgekeurd in de Kamer?

Jean Marie Dedecker (LDD): Wablief? Nee? Mevrouw ik heb dat niet goedgekeurd. U hebt misschien geluisterd naar de heer Schouppe, maar dat is een slechte raadgever. Ik heb dat niet goedgekeurd in de Kamer.

Wivina Demeester: Het Parlement heeft deze wet goedgekeurd.

Jean Marie Dedecker (LDD): Dat is niet moeilijk, mevrouw. Als u met uw zuil al jarenlang de meerderheid uitmaakt en in de regering zit, is het niet moeilijk om het goedgekeurd te krijgen. Dat wil niet zeggen dat ik daarmee akkoord ga.

(...): (...)

Jean Marie Dedecker (LDD): Waar ligt de verantwoordelijkheid daarvoor? U zegt dat u wil terugkeren naar het essentiële. U zegt ter bescherming van de spaarder. Ik ga daarmee voor honderd procent akkoord.

De spaardersbescherming bestaat sinds 1998 en werd onmiddellijk verhoogd toen Fortis over de balk ging. Een paar dagen later werd ze, onder invloed van de heren Vanackere en Schouppe als ik de pers mag geloven, ik was er niet bij, uitgebreid naar de ARCO-coöperanten. Men heeft

er toen nog niets aan gedaan, want dan zou ARCO moeten betalen voor het uitgebreid beschermingsfonds. Men heeft dat niet gedaan. Zij hebben met een auto gereden, maar niet betaald voor een omniumverzekering. Toen zij in 2011 de wagen in de prak reden, hebben zij geëist dat de omniumverzekering zou worden uitgekeerd, zonder dat zij een premie hadden betaald. Dat is de realiteit.

U zegt dat het om de bescherming van de spaarder gaat. Wij hebben sinds 2008 de spaarder beschermd. Wij zijn verder gegaan ter bescherming van de aandeelhouder. Daarover gaat het. Moesten wij met de gemeenschap nog 6 miljard gaan ophalen ter bescherming van de aandeelhouders? Moesten wij dat doen? U hebt zelf gezegd dat dit niet nodig was, want dat de solvabiliteit in orde was. Moet men een kapitaalsverhoging doen als de solvabiliteit in orde is? Nee. Uw liquiditeit was niet in orde en uw liquiditeits... (?) is altijd blijven gaan. Dat is wel een verantwoordelijkheid van de raad van bestuur. De raad van bestuur moet toezicht houden op het directiecomité.

Het directiecomité doet hier wat de raad van bestuur doet. Is het niet van Mariani, dan is het van Miller; is het niet van Miller, dan is het van Richard en is het niet van Richard, dan is het van Narmon. Wie het daarvoor was, weet ik al niet meer, maar indien dat zou kunnen, zou men het steken op degene die in 1976 CEO van het Gemeentekrediet was.

Zo gaat dat hier constant, terwijl ik zeg dat het de verantwoordelijkheid is van iedereen die daar sinds 1996 heeft gezeten. Dat is het betoog dat ik wil houden. Het gaat niet alleen om de spaarder. U hebt de spaarder kunnen beschermen en de wetgever heeft de spaarder beschermd, zelfs al voor u in de raad van bestuur van Dexia zat.

Wivina Demeester: (*geen micro*) ... niet alleen de spaarder, we hebben de franchise van de bank en we hebben ook...

Jean Marie Dedecker (LDD): Wat is de franchise van de bank?

Wivina Demeester: De totaliteit, het handelsfonds. Als u twintig jaar in de bank hebt gezeten, dan weet u dat wel.

Jean Marie Dedecker (LDD): De franchise van de bank. Op het moment dat de Nationale Bank... Ik ga mijn collega helpen. Het gaat over garantie. U doet een beroep op het noodfonds, zodanig dat

u onbeperkt kunt lenen, bijna onbeperkt kunt lenen, hetgeen wat nu bij de ECB gebeurt. Wat zegt de Nationale Bank? We vragen in de plaats een garantie.

Toen ik naar Dexia ging en wilde lenen voor mijn huis, vroegen ze een garantie, mijn huis. Het is daardoor, omdat die garantie gegeven werd, dat ik aandeelhouder ben van ARCOPAR. Ik moet geen geld hebben, ik zal ze aan de muur plakken als behangpapier. Ik moet daar geen geld meer voor hebben, ik ben aandeelhouder, ik neem dat risico. Dat is de essentie. U praat over de redding van de franchise. De redding van de franchise is de bank an sich, de bank die toebehoort aan de aandeelhouders. Dat is de franchise.

Wivina Demeester: Ik kom daarop terug. Niemand wou dat de groep failliet zou gaan. Bent u het daarmee eens?

Jean Marie Dedecker (LDD): Neen.

Wivina Demeester: U zou gewild hebben dat het faillissement van de groep zou...

Jean Marie Dedecker (LDD): U moest behandeld worden zoals Fortis, mevrouw. Dan was het anders afgelopen. Maar jullie hebben gekozen voor de aandeelhouders. Voor jullie zelf hebben jullie gekozen want jullie vertegenwoordigen in de raden van bestuur van die banken allemaal de aandeelhouders. U bent allemaal politiek benoemd, nagenoeg iedereen die er zit, op vier of vijf mensen na. Van de 13 bestuurders bij DBB, mevrouw, zijn er 9 van de christelijke zuil.

Wivina Demeester: Excuseer, ik ben geen politieke benoeming in de raad van bestuur, absoluut niet. Ik heb u dat ook heel uitdrukkelijk gezegd. Ik behoor niet tot de christelijke zuil, zoals u dat wil zeggen, ik ben dertig jaar lang politica geweest en ik was ook een onafhankelijk politica.

Jean Marie Dedecker (LDD): Voor sp.a waarschijnlijk?

Laat mij uitspreken, mijnheer Waterschoot, u mag vragen stellen, doe maar op. Het is het eerste woord, wat ik vandaag van u hoor.

Zeg het maar, mevrouw. Excuseer.

Wivina Demeester: Ik zeg nog eens dat ik een onafhankelijke politica ben geweest, niet behorend tot een zuil. Ik was een echte CD&V-politica maar ik behoorde niet tot een zuil, mijnheer Dedecker. Maar goed, daar zitten we in een andere

discussie.

Jean Marie Dedecker (LDD): Het is wel de essentie. Politici vertegenwoordigen in de raad van bestuur van die instellingen de gemeenschappen. Als het goed gaat, zijn er zitpenningen. Ik heb er niets op tegen. Ook bonussen. Ik heb daar zelfs niet op tegen, ik ben libertair genoeg. Als het echter slecht gaat, hebt u wel een verantwoordelijkheid, want u vertegenwoordigt de gemeenschap. Vandaar dat die politici daar zitten.

Wivina Demeester: Ik heb mijn verantwoordelijkheid opgenomen en ik ben er zeker van dat ik dat met kennis van zaken gedaan heb en op de juiste wijze.

Jean Marie Dedecker (LDD): Feit is wel dat we twee keer failliet gaan in drie jaar tijd.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Voulez-vous répondre à ma question relative à l'évolution du bilan en matière d'obligations des pays PIGS et les produits structurés après 2008?

Wivina Demeester: Wat wilt u concreet weten?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): DBB a aujourd'hui plusieurs problèmes, dont le fait d'avoir à son bilan des valeurs difficiles à revendre, à valoriser sur les marchés. Je pense que le volume de ces valeurs a augmenté après 2008. Je voulais comprendre pourquoi. Était-ce dans une logique de groupe, telle que vous la défendez ou était-ce une volonté délibérée de DBB d'inscrire ce type de produits à son bilan?

Wivina Demeester: Het was een beslissing, die in het directiecomité werd genomen. Ik denk niet dat dit de verantwoordelijkheid is van de raad van bestuur.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Pas de responsabilité. J'essayais de comprendre pourquoi, mais vous n'avez pas d'explications. Vous refusez de répondre!

Wivina Demeester: U kunt dat het best aan de betrokken personen vragen. Zij kunnen u daarop een antwoord geven.

Christiane Vienne (PS): Je voudrais vous poser une question beaucoup plus générale. À plusieurs reprises, lors des différentes auditions, la question du modèle de Dexia est venue sur le tapis.

Au début de votre intervention, vous avez défendu

la collaboration et vous avez dit que le modèle avait bien fonctionné jusqu'en 2008.

Déjà à partir de 2008, le modèle avait montré ses limites puisqu'il fallait, avec DCL, prendre de plus en plus de risques sur les marchés pour couvrir les écarts de taux. M. Mariani a parlé de balkanisation. M. Dehaene a parlé de mégalomanie. Et à un moment donné, c'est le modèle lui-même qui n'a plus fonctionné.

À partir de 2008, ce modèle a-t-il été réellement remis en question? En effet, il a été dit, à un certain moment, que la démission de M. Decraene était liée au fait qu'il avait le sentiment de n'être plus en capacité de faire entendre sa voix.

Le modèle dont question aurait-il pu être changé, ce qui aurait permis d'éviter la situation actuelle? Ou bien, le modèle n'a-t-il jamais été remis fondamentalement en question?

Wivina Demeester: In eerste instantie en zoals ik reeds heb gezegd, het model werd tot en met de periode vóór de crisis van 2008 eigenlijk niet in vraag gesteld. Na de crisis is dan gekozen, zoals ik ook heb uitgelegd, voor een transformatieplan. Dat transformatieplan is uitgewerkt op het niveau van de groep. Dat is natuurlijk iets wat niet zo snel kon gaan. Ik heb altijd geloofd, en ik ben daar nog van overtuigd, dat wij inderdaad in een serieuze crisis zaten. Er was een goed transformatieplan. Het transformatieplan was op het niveau van de groep uitgewerkt en werd gecommuniceerd aan Dexia Bank. Op dat ogenblik werd het in al zijn vormen geïmplementeerd. Hadden wij daarvoor meer tijd gehad, dan zouden wij er wellicht ook in zijn geslaagd om te bereiken wat wij moesten bereiken.

Dat er op zo'n korte tijd een tweede crisis kwam, was natuurlijk helemaal niet te verwachten. U verwijst ernaar en de heer Dehaene heeft het ook gezegd. Ik heb altijd ervaren dat de heer Mariani een goede crisismanager was, maar dat men geen tijd genoeg heeft gekregen om het hele plan, dat moest worden geïmplementeerd, uit te voeren. Het was duidelijk dat iedereen daarin geloofde, in het grote, megalomane, dat men in de periode van 2000 tot 2008 betrachtte. Ik kan mij geen moment herinneren, ook niet in de raad van bestuur van de bank – ik kan niet spreken over de groep –, dat wij dit model als dusdanig in vraag hebben gesteld. Het was wat we wereldwijd zouden kunnen doen: de financiering van de publieke sector, de gemeenten, die *public finance* was echt de core business van de groep en dus ook van de bank.

Mochten we dit kunnen herschrijven, zouden we dit wellicht doen. Alleen is gebleken dat dit niet het ideale model was. Als u het mij vandaag vraagt... maar natuurlijk ik hoor er heel veel naderhand zeggen wat er had moeten gebeuren. Ik heb dat nooit gehoord op het moment zelf. Ik heb in de loop van 2000 tot 2008 niemand horen zeggen dat het plan van Dexia en de wijze waarop zij de dingen groots zag, niet goed was. Nooit! Ik herinner mij van mezelf ook niet dat ik die vraag heb gesteld. Dat is heel duidelijk. Ik geloofde heel sterk dat dit moest kunnen. Ik herinner mij nog een heel boeiende discussie over de gemeenten en de *public finance*. Men had grootste PPS-projecten. Ze konden niet groot genoeg zijn.

De kleine PPS-projecten waren eigenlijk niet groot genoeg om ze goed te doen. Dat werd door niemand ter discussie gesteld, noch extern, noch intern. Hebben we dat verkeerd ingeschat? Die vraag zou men zich kunnen stellen. Ik heb het nooit iemand horen zeggen. Vandaag hoor ik zeggen dat het te megalomaan was. Dat klopt, maar dat inzicht had men niet in 2006 en 2007. Ik neem die periode om de vergelijking te maken.

Christiane Vienne (PS): J'entends que c'était un peu dans l'air du temps mais la question des régulateurs est tout de même très troublante car, en principe, le régulateur n'est pas censé suivre l'air du temps. Il est censé avoir une certaine orthodoxie. Ce qui me frappe dans ce dossier, c'est aussi l'absence, à un moment donné... Réguler, c'est aussi mettre des règles et imposer. On laisse aller "dans la mégalomania", pour reprendre les termes de M. Dehaene. Personne ne dit, à un moment donné, que cela suffit, ni ne tire sur la sonnette d'alarme du train fou.

Après 2008, différentes analyses ou points de vue s'opposent mais l'absence des régulateurs, à la fois belges, français et européens, dans un rôle de gardien de l'orthodoxie financière est quelque chose qui me sidère aussi. En avez-vous parlé? Avez-vous rencontré les régulateurs pour discuter des projets de développement?

Wivina Demeester: De contacten die ik met de regulator heb gehad, dateerden van het moment dat ik in het auditcomité ben gekomen. Ik kan mij dus niet over de periode vóór mijn aantreden uitspreken.

Misschien is het niet onbelangrijk na te gaan of men in het algemeen – ik spreek niet specifiek over de Belgische regulator, maar spreek in het algemeen – tijdig genoeg de bancaire systemen heeft opgevolgd en gecontroleerd of ze wel de

juiste regels inhielden die moesten worden toegepast. Ik ben er zeker van dat een en ander op een andere manier en vroeger had kunnen gebeuren.

La **présidente**: Chers collègues, si l'ensemble des questions et réactions ont été faites, je propose que nous terminions l'audition de Mme Demeester. J'ai encore quelques petites choses à vous dire concernant l'agenda, juste après.

Je remercie Mme Demeester pour sa présence et pour ses réponses aux questions que nous lui avons posées, même si à quelques moments les échanges ont été vifs. Mais vous comprenez quelle est notre mission et quelles sont nos responsabilités, même si vous dites que vous avez pris les autres. Parfois, cela me fait un peu penser, ne le prenez pas mal, au scandale du sang contaminé. Responsables, mais pas coupables.

Nous tirerons les conclusions prochainement, début janvier, de l'ensemble des auditions que nous avons eues, y compris de la vôtre. Je vous remercie pour votre disponibilité et j'espère que vous pourrez encore assister quelque peu au concert auquel vous deviez participer depuis 16 h 30. Nous avons essayé de faire le plus vite possible.

*L'audition se termine à 17.01 heures.
De hoorzitting eindigt om 17.01 uur.*